

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชุดโครงการ

กระบวนการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์

อัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตถ์สู่การต่อยอดเชิงพาณิชย์ :

กรณีศึกษาทางสภาจังหวัดอุดรดิตถ์

โดย

ปิยวรรณ ปาลาศ และคณะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กรกฎาคม 2561

ชุดโครงการ
กระบวนการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์
อัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตรัฐการต่อยอดเชิงพาณิชย์ :
กรณีศึกษาทางสาตจังหวัดอุดรดิตรัฐ

โดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรัฐ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการ “กระบวนการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตถ์สู่การต่อยอดเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษาทางสาตอุดรดิตถ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสินค้าอัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตถ์ และ สร้างระบบและกลไกการทำงานเชิงสานประโยชน์ร่วมกัน สำหรับขับเคลื่อนงานวิจัยพื้นที่เชิงพาณิชย์ของมหาวิทยาลัยและภาคีเครือข่าย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกผลไม้กลางสาต เป็นวัตถุดิบสำหรับสร้างผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ (Signature Product) ของจังหวัดอุดรดิตถ์ เนื่องจากกลางสาตเป็นผลไม้ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ แต่กำลังจะถูกตัดทิ้งให้หมดไป เพราะขายไม่ได้ราคา เหมือนกับทุเรียนหมอนทอง ทุเรียนหลงลับแล และลองกอง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในป่าวนเกษตรถูกทำลาย ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต เนื่องจากในอดีตการปลูกไม้ผลของจังหวัดอุดรดิตถ์ ในเขตอำเภอลับแล และอำเภอเมืองบางส่วน มีลักษณะการเพาะปลูกเป็นแบบวนเกษตร (Agro-forestry) หรือเป็นระบบการทำสวนป่าแบบธรรมชาติ คือ ปลูกไม้ผลแซมป่า ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งผลให้ผลไม้ที่ปลูกมีความโดดเด่นด้านรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ ในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านเกษตรกรเริ่มตัดต้นกลางสาตและต้นไม้ดั้งเดิมที่อยู่ในป่าทิ้ง เพื่อเปลี่ยนมาปลูกต้นทุเรียนซึ่งมีราคาสูง ทำให้สวนป่าวนเกษตรกำลังจะถูกแทนที่ด้วยระบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น ขณะที่กลางสาตมีราคาตกต่ำเหลือกิโลกรัมละ 5-6 บาท (ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยประมาณ 22.30 บาท) ทำให้เกษตรกรบางส่วนตัดต้นกลางสาตทิ้ง ปัจจุบันจึงเหลือพื้นที่ปลูกไม่ถึงร้อยละ 20 คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูญเสียไปไม่น้อยกว่า 219.89 ล้านบาทต่อปี หรือประมาณ 30,999.44 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ปัจจุบันจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นแหล่งปลูกกลางสาตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาต จำนวน 7,093 ราย และปริมาณผลผลิต 14,658.6 ตัน (กรมส่งเสริมการเกษตร ข้อมูล ณ วันที่ 26 เมษายน 2559) จากการจัดเวทีเสวนากับเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่ยังคงรักษาต้นกลางสาตไว้แม้ว่าขายไม่ได้ราคา เป็นเพราะต้องการอนุรักษ์กลางสาตให้อยู่คู่กับจังหวัดอุดรดิตถ์ เพราะกลางสาตเป็นผลไม้ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์ ดังคำขวัญของจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ว่า “เหล็กล้ำฟ้าลือเลื่อง เมืองกลางสาตหวาน บ้านพระยาพิชัยดาบหัก ถิ่นสักใหญ่ของโลก” และที่สำคัญคือต้องการรักษาระบบนิเวศน์ในระบบวนเกษตรไว้ ไม่ให้ถูกทำลาย ดังนั้นหากเกษตรกรสามารถจำหน่ายกลางสาตในราคาที่สูงกว่า 22.30 บาทต่อกิโลกรัม (ราคาต้นทุนเฉลี่ย) จะก่อเกิดรายได้คิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 326.88 ล้านบาทต่อปี หรือ ไม่น้อยกว่า 46,085.82 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยเลือกกลางสาตเป็นวัตถุดิบสำหรับสร้างผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ (Signature Product) ของจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยอาศัยการทำงานเชิงพื้นที่ผสมผสานกับการทำงานวิจัยเชิงพาณิชย์ ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นสถาบันการศึกษาที่ทำงานวิจัยและบริการวิชาการร่วมกับชุมชนท้องถิ่นมายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 และได้สร้างระบบและกลไก

การบริหารจัดการเพื่อบูรณาการพันธกิจของมหาวิทยาลัย ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งหวังให้มีการปฏิบัติพันธกิจในลักษณะของมหาวิทยาลัยพันธกิจสัมพันธ์กับสังคม (Engagement University) และตบโจทย์ของการปรับยุทธศาสตร์ (Re-Profiling) ของมหาวิทยาลัยในประเด็นเกษตร อาหาร และสิ่งแวดล้อม ภายใต้การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่เป้าหมายของการหลุดพ้นกับดักจากรายได้ปานกลางในเรื่องของเกษตรและอาหาร ในทิศทางการพัฒนา Thailand 4.0 ที่สอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งนี้ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ได้ปฏิบัติพันธกิจที่สนองต่อปรัชญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 อย่างเต็มศักยภาพ อนึ่งในการวิจัยที่ผ่านมาในส่วนของกรวิจัยและพัฒนา ยังขาดการต่อยอดเชิงพาณิชย์ ไม่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

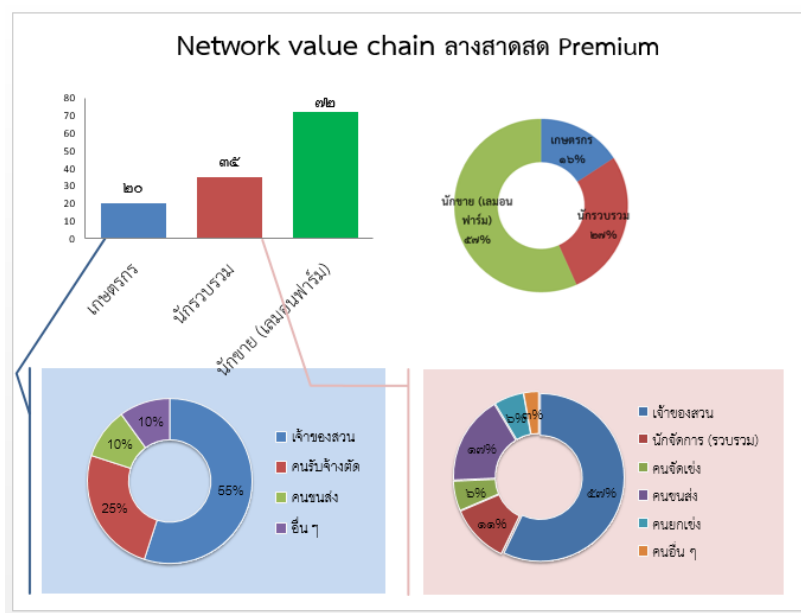
ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้แนวคิดของการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ ผสมกับงานวิจัยเชิงพาณิชย์ โดยใช้กลางสาตอุดรดิตถ์ เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างยั่งยืน เกิดการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ในระบบวนเกษตร ผ่านกระบวนการทำงานวิจัยแบบร่วมมือทางวิชาการ (Academic Collaborative Research) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ให้เกิดคุณค่าและมูลค่า ภายใต้บริบทของชุมชน โดยมีค่านิยมร่วม (Core value) คือการอนุรักษ์กลางสาตอุดรดิตถ์ และยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) 3 ประการ เป็นหัวใจของการทำงาน ได้แก่ 1) การสร้างความเป็นธรรม ความถูกต้องทางสังคม 2) การรักษาความมั่นคงยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และ 3) การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ กระบวนการทำวิจัยครั้งนี้มีภาคีที่ร่วมทำงาน 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาควิชาการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์) ภาคเอกชน (ผู้ประกอบการธุรกิจด้านอาหาร) ภาครัฐ (หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ภาคประชาชน (เกษตรกรผู้ปลูกกลางสาตอำเภอเมือง อำเภอลับแล)

ผลจากการทำงานวิจัย พบว่าหัวใจสำคัญของการสร้างสินค้าอัตลักษณ์ (signature product) คือ การสกัดหาคุณค่าที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงความต้องการเชิงลึก (insight) ของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค แล้วพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (design thinking) เพื่อหากระบวนการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และมีความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับกลางสาต จำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การพัฒนาสาตอินทรีย์ (grade premium) เพื่อจำหน่ายในตลาด niche market สำหรับกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องทำมาตรฐานการผลิตและรับรองสินค้าโดยหน่วยรับรอง ในงานวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีการรับรองคุณภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของ Lemon Farm Organic PGS เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยเกษตรกรควรมีคุณสมบัติและคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ 1) เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รักกลางสาตและรู้ถึงคุณค่าของกลางสาต 2) ดูแลสวนกลางสาตด้วยตนเอง 3) เอาใจใส่และอยากฟื้นฟูกลางสาต 4) รู้และเข้าใจกระบวนการผลิตกลางสาต 5) มีความซื่อสัตย์ เชื่อมั่นและเคารพซึ่งกันและกัน และ 6) มีความ

รับผิดชอบตามข้อตกลงร่วมและสามารถดำเนินการตามเงื่อนไขได้ ทั้งนี้ควรมีการจัดการดินและต้นกลางสาด เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องทุกปี ผลการดำเนินงานในปี 2560 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 ราย และเพิ่ม เป็น 26 ราย ในปี 2561 ซึ่งตอนนี้อยู่ในระหว่างระยะปรับเปลี่ยน

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการจำหน่ายกลางสาด premium สามารถทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายกลางสาดสดเพิ่มขึ้นจาก กิโลกรัมละ 8 บาท เป็น 20 บาท คิดเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้น 150 เปอร์เซ็นต์ และในปี 2561 คาดการณ์ว่าจะมียอดสั่งซื้อกลางสาดถึง 20 ตัน เพิ่มขึ้นจาก ปี 2560 16.5 ตัน ในกระบวนการจัดการ (ภาพที่ 1) จะทำให้มีการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1,100,000 บาท การทำมาตรฐาน PGS จะทำให้พื้นที่ป่าไม่ถูกทำลายเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว จำนวน 556 ไร่ (52 แปลง) มีสัดส่วนการกระจายรายได้ ดังรูปที่ 1

ภาพที่ 1 Network value chain และสัดส่วนการกระจายรายได้จากการจำหน่ายกลางสาดสด

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกลางสาดส่วนที่เหลือจากการขายสดและกลางสาดตากเกรด แบ่งเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร และผลิตภัณฑ์บำรุงผิว การออกแบบต้องใช้ตลาดนำการผลิต (market driven) ผลการดำเนินงานสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค จำนวน 22 SKU มีผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สามารถผลิตในเชิงพาณิชย์ จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ คือ เนื่อน้ำกลางสาดแช่แข็ง และกลางสาดสเลอปี ซึ่งคาดว่าจะทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ไม่น้อยกว่า 9,750,000 บาท

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่โดยพัฒนากิจกรรมเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ผ่านกิจกรรมชม ชิม ชิว ซุป แซะ

ผลการสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ช่วยให้ได้รูปแบบการเชื่อมโยงการบริหารจัดการงานวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ประกอบด้วย **มิติปัจจัยนำเข้า** ได้แก่ ฐานข้อมูลซึ่งมาจากเครือข่ายแกนนำเกษตรกรผู้ผลิตกลางสาธิตและกลุ่มผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการเป็นหลัก เครือข่ายภาคสนับสนุนในระดับจังหวัด ได้แก่ เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด (OTOP) พัฒนาการจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด หอการค้า ฯลฯ เป็นต้น และหน่วยงานสนับสนุนการขับเคลื่อนงานวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ได้แก่ ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Talent mobility หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (UBI) ซึ่งเป็นฐานข้อมูล 3 ด้าน คือ 1) สถานการณ์ปัญหาและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) ข้อมูลองค์ความรู้ ชุดความรู้ แหล่งเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ศักยภาพการวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัย

มิติด้านกระบวนการ มีกระบวนการทำงานเริ่มต้นจากการสร้างทีมดำเนินงาน (Avenger Team) โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยจัดการงานวิจัยของคณะ (RMU) ช่วยให้ได้นักวิจัยที่สนใจเข้าร่วมโครงการจาก 6 คณะโดยมีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนักวิจัยก่อนเริ่มทำงานด้วยวิธีการโค้ชจากทีมที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านการวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ให้กับนักวิจัยผ่านหลักสูตรอบรม 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร Deep listening หลักสูตร Design Thinking กระบวนการ Experience innovation กระบวนการ Cross Cultural Product Development กระบวนการ Proposal Planning และกระบวนการ Coaching และกำหนดเป้าหมายร่วมกันก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนาในระบบบริหารจัดการงานวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งในกระบวนการสังเคราะห์โจทย์วิจัยจะมีกลุ่มเกษตรกรกลางสาธิต (Key Resource) และกลุ่มผู้ประกอบการ (Key User) การเข้ามามีส่วนร่วมโดยมีภาคีสนับสนุนและหน่วยงานสนับสนุนการขับเคลื่อนงานวิจัยพาณิชย์ของมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการพิจารณาข้อเสนอโครงการโดยนักวิจัยได้จะรับการโค้ชจากทีมที่เลี้ยงนักวิจัย (Coaching) และการติดตามสนับสนุนเพื่อเสริมพลังการขับเคลื่อนงานเพื่อการไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

สำหรับการติดตามสนับสนุนเพื่อเสริมพลังการขับเคลื่อนงาน (Monitoring) นั้นจะมีทีมกลางบริหารจัดการชุดโครงหน้าทำหน้าติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยให้เป็นไปตาม Cluster framework ของชุดโครงการโดยการประสานการทำงานร่วมกับทีม สกว. Signature ซึ่งเป็นทีมที่เลี้ยง (Coaching) ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเพื่อการไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และทีมศูนย์บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ สถาบันวิจัยและพัฒนาทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนกลางอำนวยความสะดวก และจัดกิจกรรมเสริมสมรรถนะด้านต่าง ๆ ให้กับนักวิจัย รวมทั้งเชื่อมโยงกับหน่วยงานสนับสนุนภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการบูรณาการพันธกิจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานในบรรลุเป้าหมายและเกิดกลไกการทำงานแบบเสริมพลังกันและกัน เช่น เชื่อมประสานกับทางพาณิชย์จังหวัดว่าโครงการไหนบ้างที่ทางสถาบันวิจัยและพัฒนาจะหาผู้ประกอบการเข้าไปในส่วนของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (UBI) อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี Talent mobility และโครงการที่เกิดขึ้นในงานวิจัยจะนำไปพัฒนาร่วมกับ UBI ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการที่ยังไม่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และต้องการที่จะ

จดทะเบียนนิติบุคคล สร้างธุรกิจใหม่โดยจะเข้ามาตั้งแต่เรื่องการสื่อสารการตลาด การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย รวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น ในส่วนของอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งร่วมกับภาคเอกชนอยู่แล้วก็จะไปเข้าพัฒนาร่วมเพื่อให้เกิด products innovative ซึ่งจะมีการเพิ่มมูลค่าทางอุตสาหกรรมดิจิทัลสู่ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากธรรมชาติ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ในขณะที่ Talent mobility ไม่จำเป็นต้องมีนวัตกรรมสูงมากเพียงแต่ทำให้ผู้ประกอบการที่มีอยู่แล้วเพิ่มมูลค่าทางسادด้วยกระบวนการแปรรูปผลผลิตเชิงพาณิชย์ เช่น โรงงานแปรรูปน้ำผลไม้ เป็นต้น

มิติผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องการสานประโยชน์ร่วมกันทั้งหมด คือ มหาวิทยาลัยเกิดนักวิจัยที่มีกระบวนการความคิดใหม่ เกิดการบูรณาการศาสตร์เพื่อการพัฒนาพื้นที่เชิงพาณิชย์อย่างเป็นระบบ เกิดกลไกการจัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาพาณิชย์เชิงพื้นที่ เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการและสานประโยชน์ซึ่งกันและกันกับภาคที่มีกลไวยั่งยืน และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความต้องการที่จะอนุรักษ์กลางساد การอยู่ร่วมกันของชุมชนกับป่าซึ่งไม่ได้แค่ขายกลางسادแต่เป็นการนำกลางسادอุตสาหกรรมดิจิทัลซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนำไปต่อยอดสร้างมูลค่าและสามารถทำเป็นธุรกิจในด้านต่าง ๆ ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมความพอใจและมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเกิดเป็น Platform Signature Uttaradit

บทคัดย่อ

โครงการกระบวนการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้วยผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตรดิต์สู่การต่อยอดเชิงพาณิชย์ : กรณีศึกษาทางสาธาจังหวัดอุดรดิตรดิต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสินค้าอัตลักษณ์ (Signature Product) ของจังหวัดอุดรดิตรดิต์ และเพื่อสร้างกลไกการทำงานเชิงสานประโยชน์ร่วมกัน และระบบขับเคลื่อนงานวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตรดิต์ โดยมุ่งหวังใช้แนวคิดของการทำงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่สานกับงานวิจัยเชิงพาณิชย์ โดยใช้ทางสาธาอุดรดิตรดิต์เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างยั่งยืน เกิดการอนุรักษ์ระบบนิเวศนในระบบวนเกษตร ผ่านกระบวนการทำงานวิจัยแบบร่วมมือทางวิชาการ (Academic Collaborative Research) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ให้เกิดคุณค่าและมูลค่า ภายใต้บริบทของชุมชน โดยมีค่านิยมร่วม (Core value) คือการอนุรักษ์ทางสาธาอุดรดิตรดิต์ หัวใจสำคัญของการสร้างสินค้าอัตลักษณ์ (signature product) คือ การสกัดหาคุณค่าที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงความต้องการเชิงลึก (insight) ของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค แล้วพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (design thinking) เพื่อหากระบวนการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทยความต้องการของผู้บริโภค และมีความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์ โดยอาศัยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความโปร่งใส และความเชื่อมั่นต่อกัน

จากงานวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างทีมดำเนินงานผ่านกิจกรรมเสริมสมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยการสร้างเป้าหมายร่วมกันตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานทำให้เกิดทีมงานที่มีใจที่สร้างสรรค์ผลงานที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน การออกแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทางช่วยให้นักวิจัยนักวิจัยเข้าใจและเห็นภาพการต่อ jigsaw ได้ครบทุกมิติตลอดโซ่การผลิตและการค้า จนสามารถวางแผนการทำงานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จากกิจกรรมในกระบวนการวิจัยทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมาก เริ่มตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มนักวิจัยเอง เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายผู้ประกอบการ เครือข่ายสนับสนุน และหน่วยงานสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ว่าใครทำอะไร และเมื่อมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการนำจุดเด่นที่มีอยู่ของบางคนที่เคยปฏิบัติได้ผลไปประยุกต์ใช้ มีการเรียนรู้จากเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย นอกจากนี้การเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน อบรม สัมมนา และการประชุมทุกครั้ง ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาตนเอง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเป้าหมายร่วมคือการสร้างความยั่งยืนของคนในชุมชน เนื่องจากในการกระบวนการดำเนินงานวิจัยต้องมีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่องจากการทำงานในโครงการนี้จึงทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แก่ กลุ่มนักวิจัย เครือข่ายแกนนำเกษตรกร เครือข่ายผู้ประกอบการมีประสบการณ์สูงขึ้นในการสร้างความร่วมมือจากการที่ได้มีโอกาสติดต่อประสานความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานจำนวนมาก ทั้งภาคประชาสังคม และภาคเอกชน

Abstract

Research process for economic development foundation with identity products of Uttaradit to commercial launch: case study langsung of Uttaradit aimed to create identity products and to create a collaborative mechanism and area commerce research drive in Uttaradit Rajabhat University by using the concept of area bases research which Combined with commercial research which used langsung as the tools to distribute Sustainable income for farmers in the area, conservation of ecosystems in agroforestry systems through participatory academic collaborative research to develop value-added products and value under the community context which had core value, langsung conservation. The key to creating signature product was the extraction in the area include deep needs of farmers, entrepreneurs, and consumers and develop to goods and services with design thinking process for finding value added process that were the real needs of consumers and possible commercial production based on the participatory process of all parties which had joint vision, participation, exchanging of learning, transparency and confidence.

The finding pointed out that, team building through various activities creating a common goal before commencing work. This made the team had the unique creative minds, collaborative design from starting, middle way to the destination that helped the researchers understood and visualized the jigsaw in every dimensions throughout the production chain and trade until can plan to work more clearly. The learning together process from research activities had a great learning together which started from the process of learning together of researchers, farmers network, operators network, support network and university supporting agency and exchanged information with each other. This took to applied the advantage of the existing from person who used to successful doing in the team, learning from related network. In addition, the learning from field trip, training and meeting were inspiration to develop themselves. The building cooperative network in Joint goals was sustaining people in the community because of the research process must have continuing cooperation with inside and outside network. Working with this project made the entrepreneurs had more experience from having a chance to connect with other more people and departments both civil society and private.

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ก
บทคัดย่อ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย.....	1
คำสำคัญ (keywords) ของโครงการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่และศักยภาพทางสาธุดูตรดิตถ์.....	7
ตอนที่ 2 แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value creation).....	13
ตอนที่ 3 การแปรรูปอาหารและการพัฒนาผลิตภัณฑ์.....	26
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย.....	29
ตอนที่ 5 แนวคิด ทฤษฎี เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	45
ตอนที่ 6 แนวคิดระบบเศรษฐกิจฐานราก.....	52
ตอนที่ 7 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจการเพื่อสังคม.....	54
ตอนที่ 8 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	59
ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การตรวจสอบความตรงของข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการศึกษา.....	
	ตอนที่ 1 กระบวนการสร้างสินค้าอัตลักษณ์ (Signature Product) ของจังหวัด อุดรดิตถ์.....	81
	ตอนที่ 2 ผลการสร้างกลไกการทำงานเชิงสานประโยชน์ร่วมกัน และระบบ ขับเคลื่อนงานวิจัยพาณิชย์เชิงพื้นที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.....	103
5	สรุปผลการวิจัย.....	120
	บรรณานุกรม.....	125
	ภาคผนวก.....	127

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของเกษตรกรที่สามารถทำการเกษตรตามระบบเกษตร ธรรมชาติ หรือเกษตรอินทรีย์.....	82
4.2 รายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดเพื่อขอมาตรฐานเกษตรกรธรรมชาติ (MOA Thai) และมาตรฐาน PGS ของร้านค้าเลมอนฟาร์ม.....	84
4.3 แสดงผลการออกแบบออกแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่กลางสาด.....	91
4.4 ข้อมูลโครงการ และการเชื่อมโยง/การส่งต่อข้อมูลให้กับโครงการวิจัยอื่นๆ.....	108

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
2.1 ตัวอย่างชิ้นเรือนยอดสวนไม้ผลแบบวนเกษตรอำเภอลับแล.....	8
2.2 การจัดชั้นพีชในแนวตั้ง.....	10
2.3 ลักษณะต้นกลางสาดในสวนป่าแบบวนเกษตรของจังหวัดอุดรดิตถ์.....	12
2.4 ลักษณะผลของกลางสาด จังหวัดอุดรดิตถ์.....	12
2.5 Value Proposition Canvas.....	14
2.6 ความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิด Value Proposition Canvas กับ Design Thinking Process.....	16
2.7 กรอบแนวคิดการเพิ่มมูลค่าให้แตกต่างอย่างมีความหมาย (Meaningfully Different Framework).....	21
2.8 การประยุกต์ใช้ Design Thinking Process กับกระบวนการพัฒนามูลค่าเพิ่ม.....	23
2.9 ช่องทางการจำหน่ายสินค้าบริโภค.....	31
2.10 ช่องทางการจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรม.....	32
2.11 ระดับช่องทางการจัดจำหน่าย.....	34
2.12 เศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน.....	51
2.13 ประเภทกิจการเพื่อสังคม.....	56
2.14 Social Enterprise Development Eco-System.....	57
2.15 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม.....	59
2.16 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	62
4.1 รูปแบบการบริหารจัดการผ่านผู้ประกอบการทางสังคมในพื้นที่ เป็นผู้บริหารจัดการจนถึงร้านค้าเลมอนฟาร์ม.....	81
4.2 การวางโครงการวิจัยย่อยตาม Value Chain.....	84
4.3 แนวคิดกรอบ cluster framework สำหรับการขับเคลื่อนงานวิจัย.....	106
4.4 การวางโครงสร้างการวิจัยย่อยในห่วงโซ่มูลค่าการผลิตกลางสาด.....	107
4.5 รูปแบบเครือข่ายการประสานประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเชิงพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์ กรณีศึกษากลางสาดคุณภาพจังหวัดอุดรดิตถ์.....	116